

ZMIANY LEGISLACYJNE

Wincenty Grzeszczyk

Wybrane zmiany legislacyjne

1. Zmiany dokonane (w okresie od 1 lipca 2006 r.)

1) Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Prawo o ustroju sądów wojskowych oraz ustawy o prokuraturze (Dz. U. z dnia 11 sierpnia 2006 r., Nr 144, poz. 1044) – weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Przepisy ustawy wprowadzają możliwość delegowania sędziego lub prokuratora, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków lub pełnienia określonej funkcji w ramach działań podejmowanych przez organizacje międzynarodowe lub ponadnarodowe oraz zespoły międzynarodowe, działające na podstawie umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską, na czas określony, nie dłuższy niż cztery lata, z możliwością ponownego delegowania na kolejny okres, nieprzekraczający czterech lat.

Delegowany sędzia lub prokurator zachowują prawo do wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatku za długoletnią pracę przysługujących na zajmowanym stanowisku sędziowskim lub prokuratorskim, a także świadczeń odszkodowawczych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Zapewnia się im również podstawowe świadczenia, a w szczególności: zwrot kosztów zamieszkania w miejscu delegowania, pokrycie kosztów podróży przesiedleniowej i każdego przenoszącego się z nimi członka rodziny, w tym przewozu mienia, niezależnie od terminów ich faktycznego przesiedlenia, pokrycie kosztów podróży, a także zwrot kosztów podróży w przypadkach szczególnych i losowych, zwrot kosztów leczenia w państwie, do którego następuje delegowanie, dodatek zagraniczny, jednorazowy dodatek adapta-

cyjny, rekompensujące niedogodności wynikające z delegowania poza stałe miejsce służbowe.

Dotychczasowe uregulowania zawierały zasadnicze ograniczenia dla udziału polskich sędziów i prokuratorów w pracach organizacji międzynarodowych, w tym konieczność zrzeczenia się stanowiska. Stąd zaszła potrzeba systemowego, kompleksowego uregulowania tej kwestii.

2) Ustawa z dnia 22 lipca 2006 r. o zmianie ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z dnia 22 sierpnia 2006 r., Nr 149, poz. 1078) – weszła w życie z dniem 31 sierpnia 2006 r.

Najważniejszą zmianą wprowadzoną przez ww. ustawę jest modyfikacja zakresu przedmiotowego instytucji świadka koronnego, określonego w art. 1 u. o ś.k., polegająca na zastąpieniu zamkniętego katalogu przestępstw w postępowaniach, w których możliwe jest wykorzystanie dowodu z zeznań świadka koronnego, na rzecz katalogu otwartego, ze wskazaniem tylko jednego wyznacznika dopuszczalności stosowania tego dowodu – popełnienia przestępstwa lub przestępstwa skarbowego w zorganizowanej grupie lub związku mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego. Nadal przepisy ustawy będą miały zastosowanie w sprawach o przestępstwa korupcyjne oraz niektóre inne przestępstwa.

Ustawodawca, dostrzegając istotną rolę funkcji kompensacyjnej prawa karnego, wprowadził rozwiązanie obligujące kandydata na świadka koronnego do ujawnienia w składanych wyjaśnieniach swego majątku oraz przekazania organom ścigania wiedzy dotyczącej majątku pozostałych członków grupy (art. 3 ust. 1 lit. b).

W dokonanej zmianie art. 4 u. o ś.k. zrezygnowano z uregulowania, że przepisów ustawy nie stosuje się do podejrzanego, który zakładał zorganizowaną grupę przestępczą. Powyższa zmiana ma na celu rozszerzenie możliwości stosowania ustawy na podejrzanych, którzy wprawdzie zorganizowaną grupę zakładali, ale w chwili ewentualnego stosowania ustawy faktycznie nią nie kierują.

Zmiana wprowadzona w art. 5 ust. 1 u. o ś.k. ma na celu z jednej strony przekazanie orzekania o dopuszczeniu tak wyjątkowej i szczególnej instytucji prawnej do kompetencji sądów wyższego szczebla, z drugiej zaś strony – usprawnienie procedowania przez przypisanie kompetencji do orzekania w tym przedmiocie sądom okręgowym położonym najbliżej siedziby organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Kierując się potrzebą zapewnienia jednolitości stosowania ustawy o świadku koronnym w skali całego kraju, ustawa przyjęła, że decyzja o wyrażeniu zgody na wystąpienie do sądu z wnioskiem o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka koronnego należy do kompetencji Prokuratora Krajowego.

Prokurator wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania w ciągu 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie przeciwko tym sprawcom, których udział w przestępstwie świadek koronny ujawnił oraz przeciwko którym zeznawał (art. 9 ust. 2).

Decyzja o przyznaniu ochrony i pomocy świadkowi koronnemu lub osobie dla niego najbliższej oraz o ewentualnym cofnięciu pomocy lub zakończeniu ochrony należy do prokuratora. Szczegółowe zasady ochrony oraz pomocy ustala Komendant Główny Policji i on jest głównym organem odpowiedzialnym za organizację i przeprowadzenie programów ochrony oraz wypłaty świadczeń pomocowych. Jedynym wyjątkiem od tej zasady jest wykonywanie postanowienia prokuratora o objęciu ochroną osobistą osoby pozbawionej wolności i przebywającej w areszcie śledczym lub zakładzie karnym. W takim przypadku organem wykonującym postanowienie prokuratora jest Dyrektor Generalny Służby Więziennej

3) Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z dnia 7 listopada 2006 r., Nr 200, poz. 1471) – weszła w życie z dniem ogłoszenia.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2005 r. (sygn. akt P 1/05, OTK 2005, nr 4A, poz. 42) stwierdził, że zamieszczony w rozdziale 65b Kodeksu postępowania karnego przepis art. 607t § 1, w zakresie, w jakim zezwala na przekazanie obywatela polskiego do państwa członkowskiego Unii Europejskiej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania, jest niezgodny z art. 55 ust. 1 Konstytucji, który wyraźnie stanowi, iż zakazana jest ekstradycja obywatela polskiego. Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 607t § 1 k.p.k. utraci moc z upływem 18 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku, a więc z dniem 5 listopada 2006 r. (sentencja wyroku została ogłoszona w dniu 4 maja 2005 r. w Dz. U. Nr 77, pod poz. 680).

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku, doceniając doniosłe znaczenie ENA dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, wskazał, że nieodzowna jest zmiana obowiązującego prawa, polegająca na implementacji decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedur przekazywania osób między państwami członkowskimi, w zgodzie z normami ustawy zasadniczej. Dla realizacji tego zadania konieczna była nowelizacja art. 55 Konstytucji RP., którego aktualne brzmienie jest następujące:

„Art. 55. 1. Ekstradycja obywatela polskiego jest zakazana, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2 i 3.

2. Ekstradycja obywatela polskiego może być dokonana na wniosek innego państwa lub sądowego organu międzynarodowego, jeżeli możliwość taka wynika z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej lub ustawy wykonującej akt prawa stanowionego przez organizację

międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem, pod warunkiem że czyn objęty wnioskiem o ekstradycję:

1. został popełniony poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz
2. stanowił przestępstwo według prawa Rzeczypospolitej Polskiej lub stanowiłby przestępstwo według prawa Rzeczypospolitej Polskiej w razie popełnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zarówno w czasie jego popełnienia, jak i w chwili złożenia wniosku.

3. Nie wymaga spełnienia warunków określonych w ust. 2 pkt. 1 i 2 ekstradycja mająca nastąpić na wniosek sądowego organu międzynarodowego powołanego na podstawie ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej, w związku z objętą jurysdykcją tego organu zbrodnią ludobójstwa, zbrodnią przeciwko ludzkości, zbrodnią wojenną lub zbrodnią agresji.

4. Ekstradycja jest zakazana, jeżeli dotyczy osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych lub jej dokonanie będzie naruszać wolności i prawa człowieka i obywatela.

5. W sprawie dopuszczalności ekstradycji orzeka sąd”.

4) Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. z dnia 21 listopada 2006 r., Nr 208, poz. 1537) – weszła w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 16 marca 2004 r., sygn. K 22/03, orzekł o niekonstytucyjności przepisu art. 6 dekretu z dnia 18 września 1954 r. o likwidacji nie podjętych depozytów i nie odebranych rzeczy, a także rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 1971 r. w sprawie orzekania o przejściu depozytów na własność Państwa w związku z art. 231 § 1 zdanie drugie i art. 465 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.) w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli postanowienia prokuratora o przejściu depozytu na rzecz Skarbu Państwa. Motywy cytowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego jednoznacznie wskazywały na konieczność uregulowania wszelkich zagadnień związanych z orzekaniem o przejściu niepodjętych depozytów na własność Skarbu Państwa w akcie prawnym o randze ustawy.

Opierając się na treści orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, wyeliminowano stwierdzone uchybienia, w szczególności przez ścisłe określenia podmiotu uprawnionego do orzekania o przejściu na własność Skarbu Państwa niepodjętych depozytów, określenie jego właściwości oraz sposobu i trybu orzekania. Z uwagi na fakt, że orzekanie w przedmiocie odjęcia własności jest ingerencją w konstytucyjnie chronione prawo własności, ustawa przewiduje sądowy tryb orzekania o przejściu na własność Skarbu Państwa niepodjętych depozytów.

5) Ustawa z dnia 27 października 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z dnia 11 grudnia 2006 r., Nr 226, poz. 1647) – weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Zmiany dokonane powyższą ustawą zostały poprzedzone zmianą art. 55 Konstytucji RP i pozostają w związku z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 kwietnia 2005 r. (sygn. akt P 1/05) – zob. pkt 3.

6) Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 11 grudnia 2006 r., Nr 226, poz. 1648) – weszła w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Uchwalona przez Sejm w dniu 16 listopada 2006 r. ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 226, poz. 1648) przywróciła w polskiej procedurze karnej postępowanie przyspieszone, a w materialnym prawie karnym – instytucję występku o charakterze chuligańskim, jako okoliczności wpływającej na wymiar kary.

Uzasadnienie rządowego projektu powyższej ustawy akcentowało, że potrzeba taka zaistniała w związku z koniecznością radykalnego usprawnienia i zwiększenia efektywności zwalczania przestępczości, zwłaszcza dotkliwie odczuwanej przez społeczeństwo.

Nowela do k.p.k. z dnia 16 listopada 2006 r. nadała postępowaniu przyspieszonemu charakter trybu szczególnego pierwszego stopnia, gdyż w razie braku autonomicznych uregulowań dla tego trybu w rozdziale 54a odsyła do przepisów o postępowaniu zwyczajnym (art. 517a k.p.k.), a nie – jak w d. k.p.k. – do przepisów o postępowaniu uproszczonym. Takie uregulowanie jest uzasadnione przede wszystkim tym, że postępowanie uproszczone w obecnym kształcie jest trybem sądowym, poprzedzonym dochodzeniem jako uproszczoną postacią postępowania przygotowawczego. Reaktywowany tryb przyspieszony natomiast obejmuje znacznie szerszą problematykę, a mianowicie zakres przedmiotowy tego postępowania oraz kwestie dotyczące stadium przygotowawczego i jurysdykcyjnego.

Problematyki zawartej w powyższej ustawie dotyczą opracowania W. Grzeszczyka zamieszczone w „Prokuraturze i Prawie”: w nr 3/2007 („Przesłanki postępowania przyspieszonego w nowej postaci”) i w nr 4/2007 („Przebieg postępowania przyspieszonego – po nowelizacji k.p.k.”).

7) Ustawa z dnia 12 stycznia 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z dnia 8 lutego 2007 r., Nr 20, poz. 116) – weszła w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

Zmiana k.p.k., dokonana powyższą ustawą, jest następstwem przede wszystkim orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego.

Wyrokiem z dnia 24 lipca 2006 r., sygn. akt SK 58/03, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 263 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.), w części obejmu-

jącej zwrot „a także z powodu innych istotnych przeszkód, których usunięcie nie było możliwe” w zakresie, w jakim odnosi się do postępowania przygotowawczego, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 1 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W uzasadnieniu wyroku Trybunał Konstytucyjny wskazał, że wśród wymienionych w przepisie art. 263 § 4 k.p.k. przesłanek ostatnia – „a także z powodu innych istotnych przeszkód, których usunięcie było niemożliwe”, ma szczególnie nieostry charakter, co utrudnia jej jednoznaczne odczytanie. W związku z tym nie można jej traktować jako swoistej klauzuli generalnej, mającej za zadanie uelastyczenie samego przepisu. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że zaskarżony przepis, w części objętej sentencją wyroku, jest niezgodny z wzorcem kontroli w postaci art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 1 i 3 Konstytucji. Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 263 § 4 k.p.k. traci moc obowiązującą z upływem sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku. Wyrok ten został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z dnia 8 sierpnia 2006 r. (Dz. U. Nr 141, poz. 1009).

Trybunał Konstytucyjny, wyrokiem z dnia 16 stycznia 2006 r., sygn. SK 30/05, uznał przepis art. 535 § 2 k.p.k. za niezgodny z art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz orzekł o utracie mocy obowiązującej tego przepisu z upływem 12 miesięcy od daty ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw RP (a więc z dniem 30 stycznia 2007 r.). Orzeczenie to spowodowało potrzebę zmiany art. 535 k.p.k.

Omawiana nowela do k.p.k. obejmuje również zmianę art. 84 § 2 i 3 oraz art. 530 § 3 k.p.k.

2. Zmiany projektowane (rządowe projekty ustaw będące w toku prac sejmowych)

1) Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (wpłynął do Sejmu 6 kwietnia 2006 r. – druk nr 483).

Projekt tejże ustawy, obejmujący poza zmianami k.p.k., także zmiany kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, kodeksu karnego wykonawczego, ustawy – prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – prawo o adwokaturze i ustawy o radcach prawnych, ma na celu wyposażenie organów procesowych w instrumenty pozwalające na zdyscyplinowanie uczestników postępowania karnego. Brak dyscypliny uczestników postępowania karnego ma bowiem zasadniczy wpływ na czas trwania tego postępowania, skutkując jego przewlekłością. Projekt ten jest elementem szerszego zamysłu legislacyjnego usprawnienia postępowania karnego, który jest realizowa-

ny w odniesieniu do poszczególnych instytucji postępowania karnego i organizacji pracy sądów powszechnych.

2) Rządowy projekt ustawy o postępowaniu dyscyplinarnym wobec osób wykonujących niektóre zawody prawnicze (wpłynął do Sejmu 8 września 2006 r. – druk nr 970)

Projekt ustawy o postępowaniu dyscyplinarnym wobec osób wykonujących niektóre zawody prawnicze jest częścią rządowego projektu reformy wymiaru sprawiedliwości, obejmującego reformę sądów w celu zwiększenia ich efektywności oraz reformę zawodów prawniczych, w tym zmianę modelu odpowiedzialności dyscyplinarnej przedstawicieli zawodów prawniczych.

Projekt ustawy zakłada, że odpowiedzialność dyscyplinarna, w objętych jego zakresem zawodach prawniczych, powinna opierać się na zasadzie rozpatrywania spraw dyscyplinarnych przez niezawisłe sądy dyscyplinarne: w pierwszej instancji – sąd wyodrębniony w ramach sądownictwa powszechnego, w drugiej instancji – Sąd Najwyższy. Usytuowanie sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji w ramach sądownictwa powszechnego, na szczeblu sądu apelacyjnego i rezygnacja z dotychczas wyłącznego, krytykowanego, modelu korporacyjnego orzecznictwa dyscyplinarnego, w najskuteczniejszy sposób zagwarantuje ochronę interesu publicznego.

Przyjęto, że wspólny tryb postępowania dyscyplinarnego powinien obejmować: sędziów i asesorów sądów powszechnych, prokuratorów i asesorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, sędziów sądów powszechnych i prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w stanie spoczynku, adwokatów i aplikantów adwokackich, radców prawnych i aplikantów radcowskich, komorników sądowych, asesorów i aplikantów komorniczych, notariuszy, asesorów notarialnych i aplikantów notarialnych.

Kierując się przewidywaną potencjalnie liczbą spraw dyscyplinarnych, zgodnie z projektowanymi regulacjami, sąd dyscyplinarny pierwszej instancji będzie funkcjonować jako wydział każdego sądu apelacyjnego (art. 4 pkt 1 i art. 5 ust. 1 projektu). Do orzekania w sądzie dyscyplinarnym byłiby uprawnieni wszyscy sędziowie danego sądu. Sąd dyscyplinarny orzekałby w składzie trzech sędziów.

Projekt ustawy powierza funkcję oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym wyspecjalizowanemu organowi, tworząc instytucję Rzecznika Dyscyplinarnego (art. 9 projektu). Organ ten będzie realizował swoje zadania przy pomocy zastępców, działających przy poszczególnych sądach dyscyplinarnych. Funkcji Rzecznika Dyscyplinarnego i jego zastępcy nie będzie można łączyć z pełnieniem innych funkcji w prokuraturze (art. 10 ust. 4 projektu).

3) Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (wpłynął do Sejmu 13 października 2006 r. – druk nr 1057).

Projekt ww. ustawy obejmuje zmiany ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (art. 1), ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa (art. 2) i ustawy o prokuraturze (art. 3).

Projekt dotyczy zmian procedur dotyczących m.in. powoływania prezesów sądów, opiniowania kandydatów na stanowiska sędziowskie, trybu powoływania i odwoływania dyrektorów sądów, zmian w zakresie procedury uzyskiwania zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej.

Proponuje się nadto utworzenie dwóch nowych stanowisk sędziowskich, dostępnych wyłącznie dla nienagannie pracujących sędziów, z długim stażem (15 lat) w sądzie rejonowym lub okręgowym. Będą to stanowiska „sędziego sądu okręgowego w sądzie rejonowym” (art. 63a u.s.p.) oraz „sędziego sądu apelacyjnego w sądzie okręgowym”.(art. 64a u.s.p.). Oba te stanowiska mają być równorzędne pod względem płacowym ze stanowiskami odpowiednio sędziego sądu okręgowego i sędziego sądu apelacyjnego. Powoływanie na te stanowiska ma się odbywać bez względu na utworzenie wolnego lub zwolnienie stanowiska sędziowskiego, bowiem sędziowie w ten sposób uhonorowani będą nadal zajmowali miejsce służbowe w sądzie niższym. Powołanie na te stanowiska zgodnie z zasadami konstytucyjnymi będzie należeć do Prezydenta RP, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

Mając na uwadze respektowaną od wielu już lat zasadę paralelności uregulowań dotyczących sędziów sądów powszechnych i prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, projekt w podlegającej zmianie ustawie o prokuraturze (art. 3) przewiduje wiele analogicznych rozwiązań proponowanych w ustawie zmieniającej ustawę – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Dotyczy to m.in. wprowadzenia stanowisk awansowych dla prokuratorów prokuratur rejonowych i okręgowych o długoletnim stażu zawodowym (art. 3 pkt. 1–3 projektu), w postaci tzw. awansu poziomego (stanowiska „prokuratora prokuratury apelacyjnej w prokuraturze okręgowej” i „prokuratora prokuratury okręgowej w prokuraturze rejonowej”).

Rozwiązaniem autonomicznym w zakresie zmian ustawy o prokuraturze są przepisy określające zasady wynagradzania prokuratorów delegowanych do Biura do Spraw Przeszłości Zorganizowanej

Uwzględniając potrzebę wprowadzenia czytelnych kryteriów powoływania na wyższe stanowisko służbowe (tzw. awans pionowy), proponuje się uregulowanie przewidziane w art. 14a (art. 3 pkt 4 projektu), z jednoczesną korektą art. 59 ust. 2 (art. 3 pkt 7 projektu).

Wzorem asystenta sędziego nowelizowana ustawa wprowadza stanowisko asystenta prokuratora, jednak rozwiązania dotyczące asystentów prokuratorów, zawierają pewne odmienności w porównaniu z analogicznymi przepisami, odnoszącymi się do asystentów sędziego.

4) Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw (wpłynął do Sejmu 2 listopada 2006 r. – druk nr 1113).

Projekt obejmuje zmiany dotyczące: ustawy o prokuraturze (art. 1), kodeksu postępowania karnego (art. 2), ustawy o pracownikach urzędów państwowych (art. 3), ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (art. 4), kodeksu karnego skarbowego (art. 5), kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia (art. 6).

Inicjatywa znowelizowania ustawy o prokuraturze wynika z konieczności dostosowania upoważnień zawartych w art. 18 tej ustawy, a zwłaszcza delegacji, sformułowanej w ust. 1 powołanego artykułu, do wymogów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, na co Ministrowi Sprawiedliwości – Prokuratorowi Generalnemu zwrócił uwagę także Rzecznik Praw Obywatelskich, jako że wspomniane upoważnienie nie określa, w sposób dostatecznie szczegółowy, zakresu spraw przekazanych do uregulowania.

Drugą grupę zmian stanowią te przepisy, które przenoszą do ustawy niektóre dotychczasowe unormowania, zawarte w Regulaminie wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, a dotyczące materii, która powinna być uregulowana w ustawie. Dotyczą one tak istotnych dla prawidłowego funkcjonowania prokuratury, w praktyce zagadnień, jak: określenie kompetencji zastępców kierowników jednostek prokuratury (art. 1 pkt 5 projektu – nowe brzmienie ust. 2a oraz nowe ust.: 3a, 3b i 8d w art. 17 ustawy o prokuraturze, z uwzględnieniem także wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury), wskazanie prokuratorów uprawnionych do wydawania prokuratorom podległym poleceniom co do treści czynności procesowych, w tym określenie, kto jest prokuratorem bezpośrednio przełożonym (art. 1 pkt 6 projektu).

Realizacja rządowego programu w części dotyczącej zmian w funkcjonowaniu prokuratury, a zwłaszcza stworzenie jednolitej struktury organizacyjnej prokuratury do spraw zwalczania przestępczości zorganizowanej przez powołanie wydziałów terenowych Biura do Spraw Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej Prokuratury Krajowej oraz ograniczenie prokuratorskiego nadzoru instancyjnego i przekazanie zadań w zakresie kontroli odwoławczej do właściwości sądu, wymaga zmian ustawy – Kodeks postępowania karnego.

Zdecydowana większość proponowanych zmian związana jest ze znacznym ograniczeniem prokuratorskiego nadzoru instancyjnego i przekazaniem dotychczasowych podstawowych zadań procesowych prokuratora nadrzęd-

nego do właściwości sądu oraz prokuratora bezpośrednio przełożonego, a także z istotną korektą modelu postępowania przygotowawczego.

Projekt wprowadza nową zasadę ogólną, wyrażoną w znowelizowanym art. 465 § 2 k.p.k. (art. 2 pkt 28 lit. a projektu), z którego wynika, że na postanowienie prokuratora przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, chyba że ustawa stanowi inaczej. Stanowią natomiast inaczej rozwiązania, zgodnie z którymi w kilku sytuacjach procesowych organem odwoławczym w postępowaniu przygotowawczym jest prokurator bezpośrednio przełożony, co sygnalizuje dodany § 1a w art. 45 k.p.k. bądź – jak dotychczas – prokurator nadrzędny (art. 2 pkt 2 projektu).

Drugim nurtem proponowanych zmian Kodeksu postępowania karnego jest istotna korekta modelu postępowania przygotowawczego. Uznano, że zmiany w zakresie kontroli odwoławczej w postępowaniu przygotowawczym, prowadzące do zmniejszenia obciążenia prokuratorów, powinny skutkować ich większym procesowym zaangażowaniem w bezpośrednim prowadzeniu postępowań przygotowawczych, a zwłaszcza śledztw.

Proponowane rozwiązania, dotyczące zmiany ustawy o pracownikach sądów i prokuratury (art. 3 projektu), wprowadzają możliwość delegowania, na czas określony lub nieokreślony, urzędnika sądu lub prokuratury do innej jednostki organizacyjnej sądu lub prokuratury, Ministerstwa Sprawiedliwości lub innej jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej, zgodnie z kwalifikacjami urzędnika.

PS. Na 35. posiedzeniu Sejmu, w dniu 2 marca 2007 r. (już po przekazaniu numeru 4/07 „Prokuratury i Prawa” do druku), Sejm uchwalił powyższą ustawę i skierował ją do Senatu.

5) Rządowy projekt ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (wpłynął do Sejmu 7 grudnia 2006 r. – druk 1237).

Projektowana ustawa wychodzi naprzeciw potrzebie zmniejszenia populacji osadzonych w zakładach karnych przez wprowadzenie alternatywnego do izolacji więziennej systemu wykonywania krótkoterminowej kary pozbawienia wolności – systemu dozoru elektronicznego.

Projekt przewiduje określenie warunków odbywania przez skazanego kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, warunków i trybu orzekania o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary w tym systemie, organizacji i kontroli wykonywania kary oraz nadzoru nad legalnością i prawidłowością wykonywania kary

6) Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o prokuraturze (wpłynął do Sejmu 18 grudnia 2006 r. – druk nr 1282).

Proponowane regulacje zmierzają w kierunku umożliwienia delegowania do prokuratur wojskowych prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych. Ponadto zamiarem projektodawcy jest „ucywilnienie” prokuratury

wojskowej, polegające na możliwości powołania na stanowiska prokuratorów wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury również osób niebędących oficerami zawodowymi lub oficerami służby okresowej.

PS. Na 35. posiedzeniu Sejmu, w dniu 2 marca 2007 r. (już po przekazaniu numeru 4/07 „Prokuratury i Prawa” do druku), Sejm uchwalił powyższą ustawę i skierował ją do Senatu.

7) Rządowy projekt ustawy o biegłych w postępowaniu sądowym oraz w innych postępowaniach prowadzonych na podstawie ustaw (wpłynął do Sejmu 27 grudnia 2006 r. – druk nr 1286).

Projekt dotyczy kompleksowego uregulowania zasady wydawania opinii przez biegłych – niezależnie od rodzaju postępowania sądowego oraz stworzenia mechanizmów pozwalających na dobór fachowych, odpowiedzialnych i bezstronnych osób do wykonywania obowiązków biegłych.

8) Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (wpłynął do Sejmu 4 stycznia 2007 r. – druk nr 1289).

Wyrokiem z dnia 26 lipca 2006 r., sygn. SK 21/04, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 632 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.) w zakresie, w jakim ogranicza możliwość przyznania osobie niewinnej w sprawie z oskarżenia publicznego zwrotu kosztów wynagrodzenia obrońcy jedynie do „uzasadnionych wypadków”, jest niezgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 42 ust. 2 Konstytucji RP. Wyrok ten został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z dnia 8 sierpnia 2006 r., Nr 141, poz. 1013.

Trybunał Konstytucyjny podniósł, że w państwie prawnym zasadą powinno być obciążanie kosztami postępowania tej ze stron, która w jego toku nie zdołała utrzymać swojego stanowiska. W odniesieniu do zakończonych uniewinnieniem postępowań z oskarżenia publicznego oznacza to, że koszty powinna ponosić strona oskarżająca – organ władzy publicznej, a faktycznie – Skarb Państwa. Biorąc pod uwagę, że oskarżony jest w postępowaniu stroną słabszą, a wybór obrońcy przyczynia się do wyrównania szans procesowych, uznać trzeba, że osoba uniewinniona powinna otrzymać całkowity zwrot poniesionych kosztów postępowania, w tym kosztów obrony. Taka regulacja, zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, realizowałaby konstytucyjne prawo do obrony oraz sprzyjała zasadzie równości broni, a jej dodatkową zaletą byłoby minimalizowanie przez państwo negatywnych konsekwencji wynikających dla obywatela z faktu jego niesłusznego oskarżenia i prowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego.

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego ustawodawca powinien w możliwie krótkim czasie podjąć działania mające na celu dostosowanie brzmienia zakwestionowanego przepisu do sentencji orzeczenia. Do czasu ingerencji ustawodawcy w sytuacjach normowanych art. 632 pkt 2 k.p.k. zastosowanie może znajdować art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k., który w odniesieniu do podlegają-

cych zwrotowi kosztów procesu wskazuje wyraźnie wydatki uzasadnione, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika.

Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego proponuje się wprowadzenie nowej zasady, że w sprawach z oskarżenia publicznego, w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania, koszty procesu ponosi Skarb Państwa. Nie dotyczy to należności z tytułu udziału adwokata lub radcy prawnego ustanowionego w charakterze pełnomocnika przez pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego, powoda cywilnego albo inną osobę, a także z tytułu obrony oskarżonego w sprawie, w której oskarżony skierował przeciwko sobie podejrzenie popełnienia czynu zabronionego.